

**PANEURÓPSKA VYSOKÁ ŠKOLA
FAKULTA PRÁVA**

FP-182888-15760

**AKTUÁLNE PODOBY MEDZINÁRODNÉHO
TERORIZMU**

Bakalárska práca

2021

Klaudia Kurillová

PANEURÓPSKA VYSOKÁ ŠKOLA
FAKULTA PRÁVA

AKTUÁLNE PODOBY MEDZINÁRODNÉHO TERORIZMU

Bakalárska práca

Študijný program:	Medzinárodné vzťahy a diplomacia
Študijný odbor:	Politické vedy
Školiace pracovisko:	Ústav medzinárodného a európskeho práva
Školiteľ:	Mgr. Tomáš Strážay, PhD.

Bratislava, 2021
Klaudia Kurillová

ZADANIE BAKALÁRSKEJ PRÁCE

Autorka práce:	Klaudia Kurillová
Študijný program:	medzinárodné vzťahy a diplomacia
Študijný odbor:	politické vedy
Evidenčné číslo:	FP-182888-15760
ID študenta:	15760
Vedúci práce:	Mgr. Tomáš Strážay, PhD.
Názov práce:	Aktuálne podoby medzinárodného terorizmu
Špecifikácia zadania:	
Rozsah práce:	30-40 strán A4
Dátum zadania:	29. 09. 2020
Dátum odovzdania:	15. 04. 2021

Mgr. Tomáš Strážay, PhD.
vedúci práce

JUDr. Andrej Karpat, PhD.
vedúci ústavu

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že som prácu vypracovala samostatne, že som riadne citovala všetky použité pramene a literatúru a že práca nebola využitá v rámci iného vysokoškolského štúdia či k získaniu iného alebo rovnakého titulu.

Dátum:

.....

Pod'akovanie

Touto cestou vyslovujem svoje pod'akovanie pánovi Mgr. Tomášovi Strážayovi, PhD., za pomoc, odborné vedenie ako aj cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej bakalárskej práce.

Kludia Kurillová

ABSTRAKT

KURILLOVÁ, Klaudia: Aktuálne podoby medzinárodného terorizmu. Bakalárska práca. Paneurópska vysoká škola. Fakulta Práva. Školiteľ: Mgr. Tomáš Strážay, PhD. Bratislava. 2021. 43 s.

V práci sa budeme primárne sústreďovať na popísanie terorizmu ako aj na rôzne vplyvy a aspekty multikultúrneho sveta, ktoré sú s ním spojené a ovplyvňujú ho. Vidíme, že v dôsledku čoraz väčšej modernizácie ako aj samotnej globalizácie je svet prepojený viac ako v minulosti. Dnešní teroristi majú tendenciu v čo najväčšej miere paralyzovať a zastrašiť verejnosť, pričom na dosiahnutie tohto cieľa využívajú aj silu médií, ktoré vďaka moderným technológiám umožňujú rýchle šírenie informácií do celého sveta. Obsah tejto práce využíva teoretickú analýzu viacerých publikácií z oblasti terorizmu, histórie, politológie, médií a v neposlednom rade som čerpala z novinových článkov, ktoré poukazujú na významné teroristické útoky posledných rokov ako aj súčasnosti.

KEĽÚČOVÉ SLOVÁ: terorizmus, fenomén, aktéri, boj proti terorizmu

ABSTRACT

KURILLOVÁ, Klaudia: Actual forms of international terrorism. Bachelor thesis. Paneuropean University Faculty of Law. Advisor: Mgr. Tomáš Strážay, PhD. Bratislava. 2021. 43 p.

Our main goal in this work will be analysing relations of terrorism and multicultural world as well as different aspects which have an influence on it. As a result of globalization and increasingly higher modernization the world is connected much more than it was in the past. Terrorists of these days tend to scare and paralyze society to the greatest extent. For this purpose, they use the power of mass media that spreads the news all over the world through the newest technology. This work has used theoretical analysis of vary publications from the fields of terrorism, history, politics, media and last but not least newspaper articles which refer to significant terrorist attacks from last years and the present time.

KEY WORDS: terrorism, phenomenon, actors, fight against terrorism

OBSAH

ÚVOD	- 9 -
1. TERORIZMUS A JEHO VYMEDZENIE	- 11 -
1.1 TERORIZMUS AKO FENOMÉN.....	- 12 -
1.2 DEFINÍCIA TERORIZMU	- 13 -
1.3 VPLYV ROZPADU BIPOLÁRNEHO SVETA	- 14 -
2. TYPY TERORIZMU	- 16 -
2.1 MOTIVÁCIA TERORISTOV	- 17 -
2.1.1 <i>Financovanie a podpora</i>	- 19 -
2.1.3 <i>Spoločnosť verus terorizmus</i>	- 20 -
2.2 PRÍČINY A FAKTORY PODPORUJÚCE ÚTOKY	- 22 -
2.3 PREDPOKLADANÝ VÝVOJ BUDÚCEHO TERORIZMU	- 22 -
3. BOJ PROTI TERORIZMU	- 24 -
3.1 HLAVNÉ PRINCÍPY BOJA PROTI TERORIZMU	- 24 -
3.2 PROSTRIEDKY BOJA VOČI TERORIZMU	- 26 -
3.3 MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA	- 27 -
3.3.1 <i>OSN – Organizácia spojených národov</i>	- 27 -
3.3.2 <i>EÚ – Európska únia</i>	- 31 -
3.3.3 <i>NATO – Severoatlantická aliancia</i>	- 33 -
4. SLOVENSKO A TERORIZMUS.....	- 37 -
4.1 POTENCIÁLNE CIELE ÚTOKOV NA ÚZEMÍ SLOVENSKA	- 37 -
4.2 PREDPOKLADANÉ DRUHY A TYPY TERORIZMU NA SLOVENSKU.....	- 38 -
4.3 BEZPEČNOSTNÉ ZÁUJMY SLOVENSKA.....	- 38 -
4.4 KYBERTERORIZMUS A SLOVENSKO	- 38 -
4.5 EXTRÉMIZMUS.....	- 39 -
4.6 EXPORT ZBRANÍ	- 39 -
ZÁVER.....	- 40 -
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY A ZDROJOV	- 42 -

Zoznam použitých skratiek a symbolov

atď.	a tak ďalej
č.	číslo
EÚ	Európska únia
NAP	Národný akčný plán boja proti terorizmu
napr.	napríklad
NATO	Organizácia Severoatlantickej zmluvy
OSN	Organizácia spojených národov
pod.	podobne
s.	strana
SIS	Slovenská informačná služba
USA	Spojené štáty americké

Úvod

Prihliadajúc na definovaný rozsah bakalárskej práce nie je možné, aby sme sa problematike terorizmu ako medzinárodnej bezpečnostnej hrozby a vplyvu multikultúrneho sveta, či náboženstiev dopodrobna venovali, aj keď je to nepochybne obzvlášť zaujímavá a obsiahla téma. Hlavným cieľom je teoreticky analyzovať a bližšie definovať medzinárodný terorizmus, definovať jeho podoby či spomenúť vzťah Slovenskej republiky k teroristickým praktikám. Terorizmus tu bol, je a bude, a preto sa zameriame na jeho vplyv a význam v dnešnom kultúrnej, spoločensky a nábožensky poprepletanom svete, ktorý je do značnej miery nepochybne ovládaný modernými technológiami a médiami.

Práve toľkokrát spomínaná problematika terorizmu, ktorá sa do veľkej miery pretransformovala na medzinárodné pole pôsobnosti multikultúrneho, môžeme povedať aj čoraz viac presadzovaného, štýlu západného sveta. Bez debaty je potrebné na správne analyzovanie takejto bezpečnostnej hrozby zobrať do úvahy pohľad na teroristov z psychologického hľadiska, sociálne zázemie v ktorých sa terorizmus rodí, mnohé politické a náboženské okolnosti či historické pozadie vzťahov medzi etnikami ako aj samotnú medializáciu teroristických útokov. V dnešnej dobe žijeme v období intenzívnej globalizácie. Vďaka európskemu projektu, Európskej únii, nám je umožnení voľný pohyb osôb takmer po celom európskom kontinente a to bez akýchkoľvek väčších obmedzení. V dôsledku toho dochádza k premiešavaniu kultúr, národov, etník a náboženstiev, a to je jav s ktorým prichádzame do kontaktu každý deň.

Prvá kapitola sa sústreďí na samotný terorizmus, na snahy o jeho definovanie viacerými autormi či jeho typológiu.

Druhá kapitola bakalárskej práce sa venuje analýze terorizmu ako medzinárodne pôsobiaceho fenoménu, základnými druhmi a typmi terorizmu, analýzou príčin vzniku terorizmu, motiváciou teroristov a faktormi podporujúcimi rast terorizmu v súčasnosti. Následne na vybraných príkladoch teroristických útokov uvidíme, čo viedlo a motivovalo útočníkov k ich konaniu a aký majú tieto útoky súvis s multikulturalizmom.

Tretia kapitola sa zaoberá bojom proti terorizmu, v ktorom sú rozobrané všeobecné aspekty boja proti terorizmu, princípy a prostriedky boja. Práca sa dotýka aj otázky medzinárodnej spolupráce v boji proti terorizmu s pohľadom práve na tri najvýznamnejšie medzinárodné organizácie akými sú – Organizácia spojených národov, Európska únia a Severoatlantická aliancia.

Štvrtá kapitola je sústredená primárne na Slovensko a jeho postoje k terorizmu. V nej je rozobratá všeobecná charakteristika Slovenska z hľadiska potenciálnych spôsobov šírenia terorizmu a boja proti nemu či potenciálnych cieľov teroristických akcií na území Slovenska. Kapitola sa dotýka aj foriem kyberterorizmu a extrémizmu.

V predkladanej práci je zosumarizovaná teória poznatkov od odborníkov z oblasti terorizmu, bezpečnosti a medzinárodných vzťahov. Pri čerpaní zdrojov na prácu sa vychádzalo z dostupných publikácií a literatúry, týkajúcej sa problematiky terorizmu, odborných štúdií ako aj z informácií o terorizme a boji proti nemu.

1. TERORIZMUS A JEHO VYMEDZENIE

Aj keď by sa na prvý pohľad mohlo zdať, že presne definovať terorizmus je jednoduché, opak je pravdou. Tento sociálno-patologický jav má komplikované pozadie a prejavuje sa v rôznych formách v určitých regiónoch sveta. Formy terorizmu sa v závislosti od vnútro politickej situácie štátov v danom regióne a od finančných prostriedkov dostupných jednotlivým teroristickým organizáciám stále vyvíjajú. *Aj napriek rozsiahlemu výskumu a zainteresovanému úsiliu štátnych orgánov v jednotlivých krajinách i aktivitám medzinárodným organizácií doposiaľ nebola prijatá jediná spoločná medzinárodne platná definícia terorizmu*¹. Môžeme povedať, že akýsi najjednoduchší opis tohto fenoménu je definícia použitia násilia voči všetkým, ktorí sa previnili tým, že boli v nevhodný čas na nevhodnom mieste. V prípadoch terorizmu páchanom voči etnikám častokrát aj tým, že vôbec existujú. Môžeme povedať, že podstata terorizmu teda netkvie v samotnej sile, ale práve v páchaní násilia. Samotné motívy terorizmu pritom môžeme zaradiť na druhé alebo až tretie miesto. Vo všeobecnosti vieme povedať, že akékoľvek spôsoby presnej definície terorizmu sa opierajú predovšetkým o určité základné vnímanie terorizmu, ako je strach, násilie, získanie moci a na ich základe ho definujú.

*Terorizmus je len jednou z mnohých a rozličných foriem násilia. Terorizmus a organizovaný zločin môžu mať niekoľko spoločných prvkov akými sú napríklad využívanie zbraní, alebo taktiež ciele ich útokov. Preto je v mnohých prípadoch komplikované vytýčiť medzi nimi konkrétne hranice. Nielen, že konsenzus nenastal ani na medzinárodnej úrovni, čo sa týka štátov a medzinárodných organizácií, ale aj samotní občania a médiá sa od seba líšia v kritériách, podľa ktorých hodnotia a definujú terorizmus*². Ako autorka ďalej uvádza, označiť istú formu agresívneho chovania za terorizmus je v podstate udelenie nálepky takémuto chovaniu, ktoré môže mať za istých okolností trestnoprávny postih.

*Ak sa máme touto problematikou seriózne zaoberať, potom sa musí v prvom rade skúmať a jasne definovať ústredný či východiskový pojem – teror, terorizmus a v nadväznosti na to aj ďalšie s ním súvisiace pojmy. Používanie termínov teror a terorizmus má svoju genézu. Ich pôvod je v latinských slovách teror (strach, hrôza) a terrere (vydesiť, vystrašiť)*³. Do väčšieho povedomia ľudí sa tieto pojmy dostali od 14. storočia hlavne prostredníctvom francúzštiny aj keď zaujímavosťou je, že pôvod tohto slova je z Kanárskych ostrovov a to práve na ostrove Gran Canaria, v meste Teror na úpätí hôr. V roku 1718 tu došlo k zničeniu kostola

¹ KAVICKÝ, V. - JANGĽ, Š. - GAŠPIERIK, L. *Terorizmus: Hrozba doby* (2015), s. 30

² ŠIMKOVÁ, M. 2007. *Terorizmus ako organizovaná forma zločinu* (2007), s. 9

³ KAVICKÝ, V. - JANGĽ, Š. - GAŠPIERIK, L. *Terorizmus: Hrozba doby* (2015), s. 27

výbuchom, a práve po tejto udalosti sa toto malé mesto stalo synonymom násilného zastrasovania či potláčania ľudí. Vplyvom času sa význam slova teror prirodzene menil a obmieňal, avšak jeho jadro a primárna charakteristika v podobe strachu a obáv ostala nepochybne rovnaká.

Každé nezákonné použitie sily a násilia proti osobám alebo majetku so zámerom zastrášiť vládu, civilné obyvateľstvo či jeho určitú skupinu a tým dosiahnuť určité politické, alebo spoločenské ciele môžeme považovať za terorizmus.

Fakt, že definovať terorizmus, ako sme v úvode spomenuli, nie je také ľahké, potvrdzuje aj istá štúdia Alexa Schmida a Alberta Jongmana. Tí spravili zaujímavú štúdiu, kde rozlíšili až 109 rôznych definícií terorizmu. Jednalo sa pritom o definície, ktoré boli vo veľkej miere prijaté v medzinárodnom spoločenstve, ako aj medzi uznávanými odborníkmi na túto problematiku⁴. Rovnako dôležitý je vývoj celého súboru medzinárodných jednak rezolúcií, dohovorov a dohôd týkajúcich sa aspektov prevencie, potlačenia a trestania teroristických činov, v ktorých je použitá takmer univerzálna akceptácia terminológie určená na opis zakázanej formy správania.

1.1 TERORIZMUS AKO FENOMÉN

Obava z neutíchajúcej hrozby terorizmu, ktorý sa v podmienkach globalizujúcej spoločnosti stal osobitným fenoménom nepoznajúcim hranice medzi štátmi, má každým dňom viac rozširujúcich a komplikujúcich sa súvislostí. Teroristi na svoje útoky nevyužívajú len najnovšie možnosti komunikácie, ale stále vedia prekvapiť novými spôsobmi akými prekračujú určité sociálne a morálne normy. Svojimi plánovanými činmi prinášajú nové hrozby nielen pre bezpečnosť priamo zasiahnutých štátov, jeho orgánov ako aj občanov, ale v podmienkach globalizujúceho sa sveta tvoria nebezpečenstvo aj pre celé ľudstvo.

Tento fenomén sa stal jednou z hlavných a najobávanejších príčin vyvolávajúcich reálne hrozby a obavy o bezpečnosť štátov a ich občanov, ich demokratického zriadenia a určitého prirodzeného rozvoja ľudskej spoločnosti a samotnej civilizácii. Terorizmus je hrubým, protiprávnym prostriedkom činnosti a politiky štátu alebo určitých spoločenských vrstiev či skupín akými sú sociálne, náboženské, etnické či kriminálne skupiny. Bojujúce o politickú moc a jej udržanie (udržanie alebo zvrátenie existujúcich politických pomerov, zriadenia či systému), alebo zameranú na dosiahnutie určitých ziskov náboženského, ideologického, etnického, sociálneho či ekonomického charakteru. Nepochybne môžeme skonštatovať, že

⁴ Wilkinson, P. *Liberal State Responses to Terrorism and Their Limits*. In *Counterterrorism: Democracy's Challenge* (2008)

tento jav je prejavom násilia respektíve násilného riešenia sporov, ktorý je v rozpore s humánnosťou a morálkou.

Terorizmus po 11.9.2001 nadobudol úplne novú dimenziu. V súčasnej histórii ľudstva sa práve v tento deň uskutočnila jedna z najväčších sérií koordinovaného teroristického útoku. Tento akt bol cielený proti vtedajším symbolom moci (Twin Towers, budovám niekdajšieho Svetového obchodného centra v New Yorku) najsilnejšej zeme sveta a jeho dôsledky otriasli nielen USA ale rovnako aj celým svetom. Do povedomia ľudí sa tento akt vryl hlboko možno aj preto, že bol v určitej miere spolitizovaný. Avšak nepochybne si svet od tohto dňa uvedomil jeho nepredvídateľnosť, silu a hlavne fakt, že voči tomuto fenoménu musí svet bojovať spoločne. Väčšina krajín bez ohľadu na vlastnú kultúru, národnú príslušnosť a ďalšie odlišnosti sa rozhodla spoločne konať a čeliť tejto hrozbe. Po septembri v roku 2001 začala novodobá éra aktívneho boja za potlačenie svetového terorizmu ako metódy riešenia spoločenských rozporov.

Pri téme terorizmu ako fenoménu by sme mohli argumentovať a zdôrazniť práve fakt, že terorizmus nie je nejakým produktom globalizácie, čiže obdobi 20. storočia. No v tomto období sa dostal najviac do povedomia ľudí na globálnej úrovni práve vďaka médiám a ich medializácií, prístupu ľudí k mnohým informáciám a samotným internetom. Kvôli častým útokom, nepokojom či rozličným formám násilia sa za primárneho pôvodcu terorizmu považuje oblasť Stredného východu. Môžeme povedať, že si ľudia vo všeobecnosti vytvorili akýsi podvedomý predsudok voči týmto krajinám a označujú ho za kolísku agresie a strachu. Tu by sme mohli spomenúť aj to, že takéto vnímanie ľudí je v určitej miere podložené aj neutíchajúcimi konfliktmi medzi Arabmi a Židmi, či už z histórie, alebo aj v súčasnosti.

1.2 DEFINÍCIA TERORIZMU

Existuje viacero problémov v úsilí o čo najpresnejšiu a všeobecne prijateľnú definíciu terorizmu ako jednej z foriem a stupňov násilia čo vyvoláva viacero problémov a nejasností pri formulácii definícií. Jeden zo základných problémov je v odlíšení terorizmu od iných foriem politicky motivovaného násilia. Ďalšia nejasnosť je v tom, či môžeme definovať terorizmus bez zväženia toho, v akom kontexte je táto definícia vypracovaná. V tomto prípade je dôležitým faktorom účelovosť definície terorizmu. Nejasnosti sú aj v tom, či môžeme zahrnúť štátny terorizmus (zastrašovanie obyvateľstva) štátnym aparátom a terorizmus vychádzajúci z ozbrojeného boja, alebo povstania proti štátnej moci spoločne do pojmu terorizmus. Nejednoznačnosť je aj v možnosti odlíšenia terorizmu od bežných kriminálnych činov, od boja

medzi súperiacimi skupinami a aj v odlíšení terorizmu od činov, ktoré pramenia z duševných porúch, duševných chorôb, ktoré sa prejavujú halucináciami, dezilúziou atď. Toto všetko a iné nejasnosti sťažujú vytvorenie presnejšej a všeobecne prijateľnej definície terorizmu. To však neznamená, že už v nedávnej minulosti boli na pôde medzinárodných organizácií takéto pokusy podniknuté.

Na pôde OSN boli prijaté viaceré významné rezolúcie, ktoré sa dotýkali prejavov násilia v krízových regiónoch sveta. V rezolúcii OSN č.51/210 z roku 1999, prijatej Valným zhromaždením OSN sa píše vo vzťahu k terorizmu toto:

„Po prvé, dôrazne odsudzuje všetky činy, metódy a praktiky terorizmu ako kriminálne a neospravedlniteľné činy nech sú spáchané kdekoľvek a kýmkoľvek. Po druhé, opakuje, že kriminálne činy otvorene, alebo nepriamo sledujúce vyvolať stav strachu u širokej verejnosti, konkrétnych osôb alebo u skupiny osôb z dôvodov presadzovania politických cieľov sú za všetkých okolností neospravedlniteľné, nech sa už na svoje ospravedlnenie dovolávajú politických, filozofických, ideologických, rasových, etnických, náboženských alebo iných pohnútok“⁵.

Najvýznamnejšou charakteristikou terorizmu je jeho výhoda spočívajúca v tom, že je schopný udierať na svoje ciele náhodne. Neistota v spoločnosti prirodzene narastá mierou, akou rastú obeť na strane nezúčastnených. Terorista si sám určuje pravidlá hry: čas, miesto a spôsob útoku na obeť alebo skupinu obetí. Útok je umocnený tým, že je deštruktívny, nemilosrdný a otvorene pohŕda morálkou a hodnotami, ktoré obeť často vyznáva: súkromie, sloboda, adaptabilita i konformita voči inštitúciám a z toho prameniaca životná úroveň, ktorej dosiahnutie obeť zväčša sledovala⁶.

1.3 VPLYV ROZPADU BIPOLÁRNEHO SVETA

Rozpad dovtedy fungujúceho bipolárneho sveta na konci 80. rokov 20. storočia bol prelomovým zlomovým bodom v dejinách novodobého ľudstva. Režim bipolárneho fungovania sveta sa zmenil na režim multipolárny. Spomínaná multipolarita však nedokázala vyriešiť všetky problémy moderného fungovania sveta, keďže pri riešení ešte predošlých problémov sa bolo nutné začať zaoberať už aj tými novými. Skvelým priestorom pre šírenie terorizmu sa stala najmä južná oblasť bývalého Sovietskeho zväzu, kde sa prebudili staré nacionálne ako aj náboženské spory v Zakaukazsku (Karabach, Abcházsko), na severnom

⁵ KLAVEC, J. *Terorizmus ako globálna hrozba*. (2014), s. 10-11

⁶ SAMSON, I. *Medzinárodný terorizmus. Implikácie pre Slovensko*.(2002), s. 12

Kaukaze (Čečensko, Osetsko, Dagestan), v stredoázijských republikách (Uzbekistane, Kazachstane, Kirgizsku a Turkménsku) i na Ukrajine a Kryme s protirusky orientovaným zameraním, podporovaným zahraničím. Terorizmus v ostatných častiach sveta, aj po rozpade bipolarity, naďalej a nepoľavujúc rozvíjal svoje praktiky. Niektoré svoje aktivity predtým orientované proti Sovietskemu zväzu sa zamerali, najmä po vojne v Perzskom zálive, na USA ako aj na Izrael⁷.

Charakteristikou tohto obdobia je , že riziká vedenia veľkých vojen pominuli, avšak terorizmus ako taký neútlchol. Práve naopak, nadobudol nové ešte nebezpečnejšie formy a dimenzie. Vieme povedať, že zosilnel štátny terorizmus ako aj financovane tajných medzinárodných teroristických skupín určitými štátmi práve na podporu ich politiky. Postupne sa budovali aj špeciálne základne na tréning či výcvik teroristov, rovnako aj teroristických skupín. Aktéri prvý raz použili zbrane hromadného ničenia (otravné a biologické látky) a v neposlednom rade rástol aj neriadený obchod so zbraňami.

Vyvrcholením terorizmu tohto obdobia bol útok na tokijské metro otravnou látkou sarín v marci 1995 a útok na Svetové obchodné centrum (WTC) v New Yorku a Pentagón v USA 11.9.2001, ktorý si vyžiadal tisícky ľudských obetí. Vzápätí na to sa objavili prvé prípady teroristických útokov pomocou veľmi nebezpečného bojového prostriedku – antraxu⁸.

⁷ KAVICKÝ, V. - JANGĽ, Š. - GAŠPIERIK, L. *Terorizmus: Hrozba doby* (2015)

⁸ KAVICKÝ, V. - JANGĽ, Š. - GAŠPIERIK, L. *Terorizmus: Hrozba doby* (2015), s. 25-26

2. TYPY TERORIZMU

Existuje viacero podrobnejších kategorizácií terorizmu. Keďže mnohé z nich by boli príliš obsiahle v tejto práci si bližšie definujeme len nasledovné základné typy terorizmu:

1) *Podľa pôvodu či autorov terorizmu*

- *Štátny terorizmus* – slúži ako prostriedok štátnej moci na elimináciu domácich alebo zahraničných odporcov, či už otvorenou alebo utajovanou formou.
- *Neštátny terorizmus* – je charakterizovaný vytváraním určitého nátlaku na vládne authority prostredníctvom určitých skupín, ktoré sa tomu venujú nad rámec svojej činnosti.
- *Individuálny terorizmus* – tvoria ho jednotlivci, ktorí častokrát trpia duševnými chorobami. Ich subjektívnym cieľom je napríklad snaha o pomstu alebo získanie peňazí.

2) *Podľa rozsahu teroristickej činnosti*

- *Medzinárodný* – tvorí ho sieť rôznych prvkov, ktoré majú medzinárodné pôsobenia nielen na území inej krajiny alebo viacerých krajín. Takýto typ terorizmu mal najvýraznejšiu podobu práve na prelome 21. storočia, kedy sa pozornosť upriamovala na celosvetovo pôsobiacu teroristickú sieť vedenú vtedajším vodcom Usámom bin Ládinom.
- *Lokálny* – sústreďuje sa na vnútroštátne pôsobenie a záujmy v danej krajine, avšak v zriedkavých prípadoch môže pôsobiť aj za jej hranicami.

3) *Podľa príčin vzniku a šírenia*

- *Politický* – je dôsledkom politicky orientovaného boja medzi politickými stranami, ktoré sú krajne orientované s cieľom získania alebo udržania štátnej moci.
- *Ideologický* – je dôsledkom ideologických konfliktov záujmov s úmyslom udržať si svoj vplyv.
- *Sociálny* – podporuje ho nepriaznivý vývoj ekonomickej situácie a následne aj vývoj v sociálnom prostredí.
- *Kriminálny* – zameriava sa na kriminálne úmysly, ktorými sú napr. nelegálny zisk peňazí alebo majetku.

- *Nacionalistický* – tvorí ho konflikt národných alebo etnických záujmov. Môže vyústiť až do fyzických útokov či pokusu o elimináciu iných rás.
- *Idiosynkratický* – charakterizuje ho etnicko-politicko-náboženská kombinácia, ktorá sa prejavuje až chorobným odporom voči určitej skupine ľudí. Táto skupina sa od druhých líši práve nábožensky, alebo politicky.
- *Psychopatologický* – pôvodcom a akýmsi hnacím motorom tohto typu terorizmu je fanaticky vyznávané náboženstvo, ktoré so sebou prináša svoje obete v podobe vražd či samovražedných útokov.

4) *Podľa ideologickej príslušnosti*

- *Nacionalistický.*
- *Revolučný, ľavicový a anarchistický.*
- *Extrémizmus krajnej pravice.*
- *Náboženský extrémizmus a fundamentalizmus.*
- *Ekoterorizmus.*
- *Jednouúčelové teroristické skupiny.*
- *Jednotlivci tzv. Lone Wolf⁹.*

2.1 MOTIVÁCIA TERORISTOV

Samotná motivácia každého teroristu je individuálna, avšak podľa Kavického publikácie by sme ju mohli bližšie špecifikovať a rozdeliť na tieto typy motivácií:

- ***Ideologická*** – tu majú teroristi zvyčajne intenzívnu až extrémnu politickú, etnickú, rasovú či náboženskú orientáciu. Páchateľmi takýchto teroristických činov sú prevažne špeciálne pripravení a vyškolení profesionáli.
- ***Experimentálna*** – aktéri v nej túžia primárne po vyvolaní rozruchu. Častokrát sú to hackeri, ktorých poháňa samotná zvedavosť a snaha odskúšania si funkčnosti svojho zariadenia alebo ich nových metód.
- ***Vandalistická*** – samotnou podstatou je ideosynkratizmus. Aktérmi sú častokrát osoby, ktoré trpia duševnými chorobami alebo sú pod vplyvom omamných látok či drog. Pri tomto type motivácie sa jedná prevažne o kriminálne činy.

⁹ KAVICKÝ, V. - JANGL, Š. - GAŠPIERIK, L. *Terorizmus: Hrozba doby* (2015)

- **Zisková** – zámerom týchto aktov je obohatenie sa. Cieľom je získanie buď finančného alebo iného zisku napr. získanie tajných informácií, ktoré sú potrebné pri ďalšej teroristickej činnosti.
- **Afektová** – aktéri sú prevažne osoby, ktoré spáchajú takýto skutok pod vplyvom intenzívneho sklamania v oblasti medziľudských vzťahov. Podtext je zvyčajne kriminálny.
- **Snaha o získanie uznania a rešpektu** – pri týchto činoch samotnými aktérmi nie sú „profesionálni“ teroristi s nejakým politickým cieľom. V takomto prípade ide o čin, kedy terorista nasadzuje svoj vlastný život v snahe zabrániť nastraženému útoku s cieľom získania popularity. Takýto typ útoku je nebezpečný hlavne z pohľadu toho, že môže vyvolať nekontrolovateľnú paniku alebo chaos, čo môže vyústiť až k stratám na ľudských životoch¹⁰.

Je dôležité podotknúť, že po skončení studenej vojny došlo k výraznej zmene motivácie teroristov. Tento jav je pochopiteľný prihliadajúc na to, že stratili doposiaľ intenzívnu podporu oboch blokov. Do úzadia sa dostal ideologicky motivovaný terorizmus a naopak do popredia nastúpil nábožensky či nacionalisticky motivovaný terorizmus. Zjednodušene to môžeme vysvetliť tak, že samotnými aktérmi nie sú ľudia, ktorí nemajú prečo žiť, lebo existujú v nevedomosti alebo biede. Práve naopak, sú to prevažne osoby, ktoré veria v niečo až natoľko, že sú pre to ochotní dokonca aj zomrieť.

V tejto časti je dobré ešte poukázať na fakt, že častejšími terčmi teroristických útokov sú tie krajiny, ktoré ľuďom poskytujú vyššiu mieru občianskych či politických slobôd. Avšak miera gramotnosti nemá taký vplyv na výskyt teroristických útokov, ako by sa mohlo na prvý pohľad zdať. V takýchto prípadoch sa zdá byť terorizmus akýmsi násilným vyvrcholením a pokračovaním zaumienenej politiky, len pomocou iných prostriedkov a to najmä v oblastiach, kde sú zaužívané konvenčné formy presadzovania politiky nefunkčné.

¹⁰ KAVICKÝ, V. - JANGL, Š. - GAŠPIERIK, L. *Terorizmus: Hrozba doby* (2015)

2.1.1 Financovanie a podpora

Činnosť a samotné fungovanie teroristických skupín a organizácií je značne náročná bez adekvátneho finančného zabezpečenia. Takéto zabezpečenie financií na ich réžiu je častokrát sponzorované mimovládnyimi organizáciami v podobe rôznych charít alebo dobročinných organizácií. Donormi sú aj podnikatelia, bankári, no v neposlednom rade aj prívrženci náboženských alebo etnických skupín. Poslední zmieňovaní sú často finančnými sponzormi s nie veľkými finančnými príspevkami takýchto organizácií. Môžeme povedať, že posielajú peniaze neraz pod vplyvom strachu či obáv o svoju existenciu.

Vieme skonštatovať, že sa tu vyskytuje značný nepomer medzi zabezpečením teroristických akcií z pohľadu financovania, a naopak z pohľadu výšky škôd a strát na ľudských obetiach. Ak sa zamyslíme, tak vidíme, že teroristická akcia aj s malými nákladmi resp. malým rozpočtom dokáže napáchať nepredstaviteľné škody.

Medzi najväčších sponzorov odlievajúcich peniaze zo štátnych zdrojov na podporu chodu teroristických organizácií je Saudská Arábia ako aj Spojené arabské emiráty. Tieto štáty využívali na transakciu peňazí aj práve jeden zo základných pilierov islamského náboženstva – zakat (náboženskú daň). Rôzne fondy nesúce tento názov slúžia na správu a réžiu teroristických akcií organizáciami, ktoré sú podporované saudsko-arabskými štátnymi inštitúciami ako je napr. špeciálne vytvorené oddelenie Ministerstva financií pre zakat a dane z príjmu¹¹.

Nedá sa nespomenúť aj to, že v dnešnej dobe je chod a existencia teroristických organizácií čoraz viac odkázaná na hľadanie spôsobov samofinancovania, ktorých pôvod pochádza vo veľkej miere z nelegálnych činností. Príkladom je pašovanie drog, cigariet a tabakových výrobkov, pašovanie ľudí, vydieranie, gambling či krádež peňazí prostredníctvom vykonania bankomatových transakcií.

Podpora z prostredia bánk a rôznych obchodných spoločností sa uskutočňuje najmä prostredníctvom rozľahlej siete Barakat (Barakat Bank of Somali, Barakat Boston, Barakat Construction Company Dubai, Barakat Foundation Sweden, Mogadishu a iné)¹².

¹¹ KLAVEC, J. *Terorizmus ako globálna hrozba*. (2014)

¹² RAPHAELI, N. *Financing of Terrorism: Sources, Methods and Channels* (2008)

2.1.3 Spoločnosť verus terorizmus

Medzi primárne ciele dnešného terorizmu z pohľadu globálnej politickej situácie je snaha zmeniť, alebo aspoň ovplyvniť jeho vývoj do budúcnosti. Základným stavebným prvkom teroristických akcií je túžba teroristov, prostredníctvom silného vplyvu a širokého dosahu médií, po ovplyvňovaní a manipulácii verejnosti. Avšak nie je to také jednoduché, ako sa na prvý pohľad môže zdať, keďže verejnosť nie je jednotná. Tu by sme verejnosť mohli rozčleniť na tri odlišné kategórie:

- 1) **Prvá kategória** – ju tvoria tí ľudia, proti ktorým je zameraný teroristický útok.
- 2) **Druhá kategória** – charakterizujú ju sympatizanti teroristov.
- 3) **Tretia kategória** – ľahostajná či neutrálna časť spoločnosti, ktorá s konkrétnymi útokmi nesympatizuje, avšak rozumie že vôbec sú.

Samotnou pointou teroristickej akcie na vyššie spomínanú prvú kategóriu ľudí je práve pomocou nej, snaha o vyprovokovanie a zmenu doterajšieho režimu. To následne prinesie do spoločnosti nespokojnosť a vlnu kritiky, čo je ich cieľom. Druhú kategóriu sympatizantov si teroristi získajú a naklonia na svoju stranu tým, že ak sa im teroristická akcia podarí, je považovaná za znak ich úspechu. Zvyšok ľudí – neutrálnu časť – sa snažia teroristi v čo najväčšej miere nakloniť na svoju stranu aj za cenu toho, že sa časť z nich pridá na stranu boja proti terorizmu.

Nie tak dávno teroristické útoky by sme si mohli spojiť so silnými až fanatickými veriacimi. Tento náboženský fundamentalizmus je vo svete čoraz intenzívnejší z dôvodu modernizácie či kríz vyvíjajúcich sa v spoločnosti, politike a kultúre. Nehovoriac tiež o tom, že mnoho ľudí silno kritizuje a rovnako odcudzuje množstvo práve mladých ľudí, ktorí sa dobrovoľne rozhodli žiť v iných krajinách a teda aj iných systémoch¹³.

Útok na maratón v Bostone

Bostonský maratón patrí najznámejšie bežecké trate vedúce cez mesto na svete. Počas tejto udalosti v roku 2013 bol na jeho účastníkov a divákov 15. apríla na cieľovej rovinke spáchaný atentát, ktorý v porovnaní s inými síce nemal na svedomí veľa obetí (3 obeť), avšak išlo o najrozsiahlejší teroristický útok v USA po 11. septembri, kde boli zranené a traumatizované stovky ľudí. Verejnosti sa dostal do pozornosti najmä kvôli tomu, že sa

¹³ KAVICKÝ, V. - JANGL, Š. - GAŠPIERIK, L. *Terorizmus: Hrozba doby* (2015)

klasifikoval ako útok na športové podujatie čo sa tu desiatky rokov neukázalo. Posledným takýmto útokom bol dovtedy zaznamenaný atentát na Olympijské hry konajúce sa v Mníchove.

Pri tomto útoku sa útočníkmi stali dvaja migranti pôvodom z Čečenska, ktorí do USA prišli legálne žiť ešte asi 10 rokov pred spáchaním útoku s ich rodičmi. Išlo o bratov, ktorí mali problém sa začleniť do americkej spoločnosti. Mladšiemu z nich sa etablovanie darilo rýchlejšie, no bol výrazne ovplyvňovaný jeho starším bratom Tamerlanom. Ten sa stával čoraz radikálnejším vyznávačom islamu, čo malo dopad aj na jeho mladšieho brata Džochara.

Ich presvedčenia o potrebe hlásania džihádizmu sa postupom času pretavili do myšlienky zostrojenia podomácky vyrobenej bomby použitím tlakových hrncov. Následne po útoku došlo medzi ľuďmi k obrovskému chaosu a policajnej prestrelke, počas ktorej bol usmrtený policajt ako aj starší z bratov Tamerlan Carnajev. Po štyroch dňoch od útoku chytila polícia mladšieho Džochara vďaka všímavosti majiteľa domu, na ktorom pozemku sa útočník dovtedy ukrýval.

Výsledkom bolo odsúdenie Džochara Carnajeva za plánované spáchanie teroristického útoku ako aj zabitie policajta v službe¹⁴.

Breivikov útok v Nórsku

Obavy o bezpečnosť európskeho priestoru výrazne podporil útok z dňa 22. júla 2001, ktorý citeľne otriasol najmä zasiahnutým Nórskom. Tento čin je charakteristický tým, že za ním stál Anders Breivik, mladý pravicový extrémista a silný zástanca kresťanských hodnôt z Nórska. Mohli by sme jeho snahy o útoky rozdeliť do 2 vln.

Prvou vlnou útoku bolo odpálenie nálože vo štvrti Osla, kde sídli nórska vláda. Odôvodňoval to tým, že podľa neho práve politici sú zodpovední za zvyšovanie počtu migrantov z moslimských krajín, ktorých úlohou vraj malo byť parazitovanie na ich systéme.

Druhou vlnou bol atentát na ostrove Utoya. Obeťami jeho útoku sa stalo 70 ľavicovo orientovaných mladých ľudí, ktorí tam v tom čase boli na tábore. Breivik s ich hodnotami a názormi absolútne nesúhlasil, rovnako ako aj s vyjadreniami nórskeho politikov. Keďže sa podľa jeho slov už nedokázal ďalej pozerieť na zvyšujúci sa počet moslimov v Nórsku, rozhodol sa sám zaútočiť.

¹⁴ TASR. *Útok na bostonský maratón má vinníka. Čaká ho smrť alebo doživotie*. [online]. teraz.sk (2015)

Aj keď je v porovnaní s inými krajinami Európy nórska populácia pomerne malá a homogénna, jej otvorenosť voči kultúram a iným národom je veľká. Práve na tento fakt veľkej tolerancie a nórskej otvorenosti sa snažil Breivik svojim útokom poukázať¹⁵.

2.2 PRÍČINY A FAKTORY PODPORUJÚCE ÚTOKY

Pre lepšie objasnenie a pochopenie ich príčin sa musíme zamerať na to, aby sme ich vnímali zo všeobecných uhlov pohľadu. Týchto pohľadov na terorizmus je podľa Kavického niekoľko:

- **Sociologický** – teroristický čin či násilie, sú považované za časté prostriedky na dosiahnutie svojho cieľa, alebo presadenie svojej politiky.
- **Technokratický** – k využívaniu čoraz účinnejších techník a spôsobov zastrašovania sa zaslúžil vedecko-technologický rozvoj.
- **Politický** – teroristi sú v mnohých prípadoch členmi organizovaných teroristických skupín, ktorí sú schopní prípadnej sebaobety pretože veria, že to čo robia je správne.
- **Efektívny** – z tohto pohľadu vieme skonštatovať, že mnoho teroristických útokov zobudilo či istým spôsobom rozkývalo svetové mocnosti k reakcii.

2.3 PREDPOKLADANÝ VÝVOJ BUDÚCEHO TERORIZMU

Vývoj terorizmu v blízkej dobe sa bude zameriavať na hľadanie čo najefektívnejších spôsobov dosiahnutia želaného výsledku s čo najväčším napáchaním škôd na civilnom obyvateľstve. Teroristom v dnešnej dobe k expanzii výrazne pomáhajú aj informačné technológie, ktoré rozširujú ich siete kontaktov a prívržencov. Každým dňom sa ich závislosť na štáte oslabuje čo ich podporuje v tom, že budú existovať na princípe narkomafie. Zintenzívni sa nelegálny obchod so zbraňami, obchodovanie na čiernom trhu a taktiež aj pranie špinavých peňazí.

Je veľký predpoklad, že v rozvojových krajinách bude teroristické organizácie výraznejšie podporovať národne či nábožensky orientovaná inteligencia. Medzi sponzorov teroristov sa dostanú aj fanatici z bohatších kruhov a vplyvom, pre ktorých to bude spôsob presadzovania svojich záujmov. Aj na základe doterajších útokov môžeme predpokladať, že sa teroristi budú koncentrovať na zástupcov ekonomickej a štátnej moci, rovnako ako aj na

¹⁵ ČTK, SITA. *Anders Breivik. Nórsky masový vrah zaútočil pred piatimi rokmi.* [online] Spravy.pravda.sk (2016)

symboly moci. Primárnym cieľom bude snaha o značné traumatizovanie spoločnosti prostredníctvom paniky, strachu a vyvolaním nedôvery občanov voči ich vláde.

Terorizmus bude mať charakter viac skrytej ako otvorenej činnosti. K svojim útokom sa nebudú hlásiť okamžite, ale až vtedy, keď sa začnú prejavovať dôsledky ich útoku. To môže trvať niekoľko rokov, prípadne sa to prejaví na druhej či ďalších ľudských generáciách¹⁶.

Zintenzívni sa terorizmus v kybernetickom priestore. Útoky teroristov a hackerov budú pravdepodobne zamerané na získanie množstva citlivých informácií, ktoré sú v kompetencii štátu, bánk či iných významných inštitúcií. Pomocou tzv. „denial of service“ útokov spôsobujúcich zahltenie a následne pád serverov elektronickými žiadosťami sa paralyzuje obyvateľstvo daného štátu a dôsledky útoku môžu trvať aj niekoľko dní. Príkladom útoku je Estónsko, ktoré sa stalo v roku 2007 obeťou vyššie popísaného hackerského útoku. Cieľom boli internetové stránky bánk, vlády, denníkov a iných inštitúcií. Následkom bolo zrušenie systému, množstvo služieb bolo pre Estóncov nedostupných čo trvalo až 7 dní. Oficiálne vtedy Estónsko požiadalo o pomoc až NATO¹⁷.

V budúcnosti sa vo väčšej miere bude vyskytovať aj ekoterorizmus. Jeho cieľom bude poukazovať a vytvárať strach zo znečisťovania životného prostredia, postupného ničenia našej planéty, zanechávania výrazného ekologického dopadu produkovaného ľuďmi a častého výskytu ekologických katastrof. Rôzne enviromentálno-extrémistické skupiny sa vo svojej činnosti zameriavajú na boj proti znečisťovaniu životného prostredia developerskými a stavebnými firmami, dopravou, plastovým odpadom, energetickými a jadrovými závodmi. Akékoľvek zmeny v návrhoch zákonov týkajúcich sa práv zvierat, životného prostredia či genetických výskumov, môžu popudíť u tejto skupiny ľudí vlny násilia¹⁸.

¹⁶ KULICH, M. *Terorizmus – destabilizujúci fenomén súčasnosti a boj proti nemu* (2002)

¹⁷ KAVICKÝ, V. - JANGL, Š. - GAŠPIERIK, L. *Terorizmus: Hrozba doby* (2015)

¹⁸ KAVICKÝ, V. - JANGL, Š. - GAŠPIERIK, L. *Terorizmus: Hrozba doby* (2015)

3. BOJ PROTI TERORIZMU

Je dôležité, aby si svet uvedomil nutnosť boja proti terorizmu. Nedá sa pred ním zatvárať oči a tváriť sa, že ak nedošlo k teroristickému útoku u nás tak sa nás to netýka. Práve naopak, obozretnosti a prevencie nie je nikdy dost. Tento fenomén sa musí riešiť hlavne dôraznou identifikáciou samotných príčin jeho vzniku a efektívnou snahou o ich zminimalizovanie do budúcnosti.

História boja proti nemu je stará ako sám terorizmus. Existuje viacero príčin prečo boj proti terorizmu doteraz ťahal za kratší koniec. Hlavným dôvodom bolo to, že sa viac prijímali opatrenia riešiace samotné dôsledky terorizmu, skôr než na ich prevenciu. Nezaoberali sa skúmaním príčin terorizmu, pretože sa tými hlavnými príčinami nechceli detailne zaoberať¹⁹. Ak sa protiteroristické opatrenia zavádzajú ex post, následkom je výrazná strata času na adekvátne zareagovanie. K tomu prislúcha aj plytvanie financiami alebo vytvorenie priestoru na pochybné rozhodnutia. Preto je dôležité pripravovať plány na zníženie výskytu teroristických akcií, ktoré sú v kompetencii verejnej moci ako aj Policajného zboru.

Ďalej by sme si mohli spomenúť možnosti a prístupy štátu v boji proti terorizmu. Z tohto hľadiska sú možné 3 prístupy. Prvou alternatívou je akceptovanie a podriadenie sa teroristickým požiadavkám. Druhou je snaha o vyjednávanie s teroristami a treťou alternatívou, ktorá je uznávaná hlavne USA, je neakceptovanie žiadnych ústupkov a rázny boj proti terorizmu.

Ak sa pozeráme boj proti terorizmu z globálneho hľadiska, môžeme povedať, že zďaleka nie je tak finančne náročný. Taktiež nie je náročný na ľudské zdroje, je v zornom uhle pohľadu celého sveta a rovnako slúži ako prostriedok na vyvolanie strachu u silných. *Terorizmus je neoddeliteľným sprievodným javom vývoja spoločnosti. Aj keď sa usiluje zásadné problémy vyvolávajúce terorizmus riešiť, v súčasnosti úplná eliminácia terorizmu nie je možná. Ľudia sú odsúdení terorizmu čeliť a naučiť sa s ním žiť*²⁰.

3.1 HLAVNÉ PRINCÍPY BOJA PROTI TERORIZMU

Východiskom na úspešné zvládnutie potláčania až elimináciu terorizmu je kombinácia prípravy, organizácie a samotnej realizácie protiteroristických opatrení. Podstatou je:

- Vytýčiť si hlavný cieľ.
- Spojiť úsilie.

¹⁹ CIGÁNIK, Ľ. – JAŠŠOVÁ, E. *Terorizmus -Od komunikácie s aktérmi teroru pri oslobodzovaní rukojemníkov až po opatrenia štátov proti nemu* (2006)

²⁰ KAVICKÝ, V. - JANGL, Š. - GAŠPIERIK, L. *Terorizmus: Hrozba doby* (2015), s. 166

- Legálnosť.
- Vytrvalosť a trpezlivosť.
- Zdržanlivosť.
- Bezpečnosť.
- Informačné pokrytie.

Zo všeobecného hľadiska je primárnym cieľom boja proti terorizmu neutralizácia teroristických organizácií, ktorá v sebe zahŕňa pasívne ale aj ofenzívne opatrenia. Cieľom je snaha o minimalizáciu ohrozenia zo strany teroristov, nejde tu však o ich priamu fyzickú likvidáciu, pretože zabitie jedného teroristu ešte neznamená vyhrať boj voči celému terorizmu. Pasívne opatrenia majú sami o sebe predchádzať útokom a čo najviac eliminovať ich následky, ak k útokom už došlo. Ďalšími úlohami týchto opatrení je oslabenie pozície teroristov, oslabenie ich politickej sily a taktiež budúcemu plánovaniu útokov.

Neľahký boj proti terorizmu si vyžaduje spojenie síl a úsilia viacerých inštitúcií ako na národnej, tak aj medzinárodnej úrovni. Úloha spravodajských služieb je v tomto boji kľúčová. Ich hlavnou náplňou práce nie len zhromažďovanie informácií ale aj infiltrácia do teroristických buniek, identifikovanie vodcov teroristických skupín či odhaľovanie ich stratégií. Dôležitá medzinárodná spolupráca v tomto boji pomáha zhromažďovať a analyzovať široké poznatky o fungovaní teroristických skupín, čím uľahčuje vznik a realizáciu protiteroristických opatrení.

Právo na sebaobranu je všeobecne uznávaným právom štátmi, čiže legálnosť boja s terorizmom v podstate nie je problémom. Mnohé krajiny súhlasia s názorom, že akýkoľvek teroristický čin spáchaný v období mieru alebo konfliktu je stále chápaný ako zločin. Základnými atribútmi sú aj vytrvalosť a trpezlivosť. Je ľahké sa domnievať, že v oblasti kde sa nevyskytujú útoky sú protiteroristické opatrenia veľmi efektívne, avšak častokrát to tak nie je. Faktom je, že teroristi veľmi zriedka uskutočňujú teroristické útoky v oblasti ich pôsobenia. Zavedenie preventívnych opatrení do spoločnosti je rovnako náročné aj z toho dôvodu, že kým nie sú ľudia v samotnom ohrození života, s nevôľou prijímajú obmedzenia.

Primárnym prvkom je rozhodne aj bezpečnosť. Pri teroristických akciách sa teroristi spoliehajú na vyvolenie chaosu a zmätku medzi ľuďmi. Bezpečnostné opatrenia v sebe zahŕňajú zabezpečenie zdravotníctva či praktickej osobnej ochrany ľudí. Význam spravodajských služieb je čoraz väčší v boji proti terorizmu. Úspech teroristických akcií vo veľkej miere závisí od ich aktuálnosti, rozsahu, presnosti a hodnovernosti. Ich úlohou je hlavne

výborná informovanosť ohľadom vybavenia, logistických kapacít, zdrojov, profilov lídrov, prepojení medzi organizáciami a podobne²¹.

3.2 PROSTRIEDKY BOJA VOČI TERORIZMU

Medzi prostriedky boja proti terorizmu patrí hlavne: trestné právo, diplomacia, obmedzovanie a monitorovanie finančných tokov, činnosť spravodajských služieb a taktiež ozbrojené mocenské prostriedky.

Trestné právo je kľúčové v oblasti zabezpečenia trestného stíhania jednotlivých teroristov. Súdny systém dokáže v značnej miere redukovať terorizmus vo viacerých oblastiach. Napríklad také väznenie vodcov teroristických skupín dokáže výrazne ovplyvniť a odstaviť chod teroristickej siete resp. oddialiť plánované teroristické útoky. Samotné súdne procesy, stíhania teroristov a rovnako publicita, napomáhanú k väčšej podpore spoločnosti v spoločnom boji proti terorizmu.

Diplomacia a jej úloha voči modernému medzinárodnému terorizmu, ktorý nepozná hranice je veľmi dôležitá. V dnešnej dobe sú pôsobenia teroristických organizácií rozmiestnené po celom svete a boj proti takto rozvetvenému terorizmu si vyžaduje spoločne koordinované úsilie viacerých štátov. Práve efektívna protiteroristická diplomacia je tým potrebným atribútom a spájajúcim článkom v snahe o neustále úsilie boja voči terorizmu. Diplomacia antiterorizmu sa netýka len profesionálnych diplomatov a ministerstiev zahraničných vecí. Tvoria ju aj národné protiteroristické agentúry, zahraniční partneri a ich vzájomná spolupráca. Vo veľkej miere ju charakterizuje bilaterálna spolupráca, avšak multilaterálna diplomacia v tejto oblasti je nepochybne rovnako dôležitá. Môžeme si to pretaviť do príkladu, kedy rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN, rezolúcií Valného zhromaždenia OSN a rôznych medzinárodných konvencií vedú vo väčšej miere presadiť medzinárodne normy bojujúce s terorizmom, než môže spraviť jeden štát. No netreba zabúdať, že diplomacia ako každý prostriedok boja voči terorizmu má svoje limity.

Financovanie teroristov je ťažké odhaliť z dôvodu falošných účtov, milodarov, nelegálneho predaja drog a zbraní, presúvania peňazí pomocou sprostredkovateľov či kvôli kombinácií rôznych fondov z legálnych a nelegálnych činností.

Spravodajské služby a ich činnosť priamo nevidíme, ale oni tvoria jeden z najdôležitejších prostriedkov boja. Lenže dopracovať sa k takto dôveryhodným informáciám nie je jednoduché. Teroristické organizácie sú charakteristické tým, že infiltrovanie sa

²¹ KAVICKÝ, V. - JANGL, Š. - GAŠPIERIK, L. *Terorizmus: Hrozba doby* (2015)

profesionálnych agentov do ich štruktúry je zložitý problém. V tomto prípade sú preto získané informácie o plánovaných strategických cieľoch a zámeroch teroristických skupín veľmi podstatné.

Ozbrojené mocenské sily predstavujú súhrn spolupráce policajných zložiek, bezpečnostných zborov, ozbrojených síl či špeciálne vytvorených protiteroristických jednotiek. Tie sa síce pýšia novými zbraňami či modernou inteligentnou muníciou, no na druhej strane účinnosť týchto zbraní a prostriedkov bráni ich využitiu. Je to hlavne preto, že na teroristické činy teroristi nevyužívajú konvenčné vojenské spôsoby boja ale sú čoraz nepredvídateľnejší²².

3.3 MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA

V medzinárodnom meradle stojí terorizmus na poprednej priečke v oblasti medzinárodného ohrozenia. Výsledný cieľ vyhubenia terorizmu sa zdá byť veľmi vzdialený a prakticky nereálny, ale čoraz lepšia koordinácia spolupráce na medzinárodnej platforme sa k tomuto cieľu určitými krokmi približuje. Vychytávanie, mapovanie a rozbíjanie ohnísk terorizmu medzinárodnou spoluprácou v značnej miere potláčajú budúcu akcieschopnosť teroristov. Najvýznamnejšími medzinárodne pôsobiaci organizáciami, ktoré sa výrazne zaoberajú problémom a bojom proti terorizmu sú:

- Organizácia spojených národov.
- Európska únia.
- Severoatlantická aliancia.

3.3.1 OSN – Organizácia spojených národov

Organizácia spojených národov je globálne pôsobiaca medzinárodná inštitúcia s jasne definovanými cieľmi, ktorá vznikla v San Franciscu roku 1945 prijatím Charty OSN. Koniec 2. svetovej vojny vnukol veľmociam myšlienku pre potrebu založenia globálnej inštitúcie, ktorá by v rámci medzinárodnej spolupráce na Zemi udržiavala trvalý mier ako aj bezpečnosť.

Fundamentálnym dokumentom je Charta OSN, ktorá hneď vo svojom úvode definuje svoj cieľ nasledovne:

Udržiavanie medzinárodného mieru a bezpečnosti a vykonávanie takých účinných kolektívnych opatrení, aby sa predišlo a odstránilo ohrozenie mieru, aby boli potlačené útočné činy, alebo iné porušenia mieru a aby sa v zhode so zásadami spravodlivosti a medzinárodného

²² KAVICKÝ, V. - JANGL, Š. - GAŠPIERIK, L. *Terorizmus: Hrozba doby* (2015)

*práva dosiahla mierovými prostriedkami úprava, alebo riešenie tých medzinárodných sporov, alebo situácií, ktoré by mohli viesť k porušeniu mieru*²³.

OSN sa usiluje o zvyšovanie životnej úrovne ľudstva, o zachovanie spravodlivosti, rešpektovanie záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv ako aj iných zdrojov medzinárodného práva. Rovnako sa snaží o zvýšenie akceptovania a znášanlivosti medzi národnosťami, národmi a vierovyznaniami. Deklaruje, že ozbrojené sily sa budú používať výhradne len v nevyhnutých prípadoch v rámci zachovania všeobecného blaha.

Z pohľadu protiteroristického boja je najvýznamnejšou *rezolúcia Bezpečnostnej rady OSN č.1373 z roku 2001*, ktorá vyhlasuje, že metódy, praktiky a akty teroristických činov sú protichodné so zásadami OSN. Organizácia sa už dlhodobo zaoberá prijímaním protiteroristických dohôd a rezolúcií, z ktorých je vidieť, že sa zameriava na:

- Bezpečnosť v oblasti medzinárodnej leteckej dopravy.
- Potláčanie prejavov terorizmu.
- Sťaženie, vyhľadávanie a zmrazovanie finančných účtov a transakcií teroristickým skupinám.
- Ochranu diplomatických zástupcov jednotlivých krajín²⁴.

Vo sfére udržiavania medzinárodného mieru a bezpečnosti sa pomocou vytýčených 5 cieľov koncentruje na – samotnú prevenciu konfliktov a následnú obnovu, budovanie, vynucovanie a zabezpečovanie mieru. Z pohľadu kontroly plnenia týchto cieľov OSN sú v tejto oblasti najdôležitejšie jej 3 zložky:

- Bezpečnostná rada OSN.
- Valné zhromaždenie OSN.
- Generálny tajomník OSN.

²³ KOLEKTÍV AUTOROV. - KOZIAK, T. *Medzinárodná bezpečnostná politika a bezpečnostné riziká* (2003), s. 55

²⁴ ŠIMKOVÁ, M. *Terorizmus ako organizovaná forma zločinu* (2007)

Bezpečnostná rada OSN

Podľa Charty OSN má Bezpečnostná rada primárnu zodpovednosť za udržanie medzinárodného mieru a bezpečnosti. Tento orgán tvorí 5 stálych (USA, Rusko, Čína, Spojené kráľovstvo, Francúzsko) a 10 nestálych členov, ktorí sú volení Valným zhromaždením OSN na obdobie dvoch rokov. Pri otázkach týkajúcich sa práve mieru a bezpečnosti má každý z jej stálych členov právo veta, pomocou ktorého môže pozastaviť ktorékoľvek rozhodnutie. Rozhodnutia týkajúce sa iných otázok sú schvaľované väčšinovým počtom hlasov.

Bezpečnostná rada má v situáciách ohrozenia mieru či bezpečnosti právo vydávať svoje odporúčania, ktorých úlohou je urovnať existujúci spor čo najpokojnším spôsobom. Ak tento spôsob nebude úspešný a v horšom prípade vyústi do ozbrojeného konfliktu, tak Rada môže stanoviť konkrétne podmienky na zavedenie prímeria. V rámci tejto metódy vie tiež poskytnúť vojenských pozorovateľov či mierové sily. Ich úlohou by bola kontrola nad dodržiavaním prímeria zúčastnených aktérov ako aj snaha o stabilizovanie konkrétnej situácie. Ak aj naďalej dôjde ku gradácii konfliktu, Bezpečnostná rada sa môže rozhodnúť, že zavedie sankcie (prerušenie diplomatických stykov, hospodárske a ekonomické sankcie a pod.) V tomto bode v snahe vynútenia si svojich opatrení môže schváliť aj nasadenie vojenských zložiek členských štátov OSN.

Valné zhromaždenie OSN

Predstavuje druhý orgán dohliadajúci na zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti. Napriek tomu majú však jeho rozhodnutia podobu skôr rezolúcie, čo znamená, že ich dodržiavanie nie je právne záväzné. Môžeme povedať, že keďže sa Valné zhromaždenie skladá z predstaviteľov všetkých členských krajín, poskytuje práve tento orgán skvelé miesto na diskusie hľadajúce súlad názorov v konfliktných otázkach.

Generálny tajomník OSN

Medzi kompetencie Generálneho tajomníka OSN v prostredí udržiavania mieru a bezpečnosti na svete práve jeho diplomatické činnosti. Úlohou je upokojiť zainteresované strany konfliktu a poskytnúť im možnosť posadiť sa za okrúhly stôl, kde by mali priestor vydiskutovať si a urovnať vzniknutý spor. Príkladom takejto sprostredkovateľskej úlohy je niekdajší Generálny tajomník OSN - Javier Pérez de Cuéllar. Ten sa vo veľkej miere zaslúžil o koniec vojny v roku 1988 medzi Irakom a Iránom.

Aktivity OSN

Úvodným zameraním pre udržiavanie mieru je nepochybne prevencia vzniku sporov. Tá v sebe zahŕňa kombináciu preventívnej diplomacie a sprostredkovateľských riešení konfliktov. Ich úlohou je rozoznať ešte v predstihu možné prostredia, kde je potencionálne riziko vzniku konfliktu ako aj v snahe nevypuknutia vážnejšieho konfliktu poskytnúť priestor na diskusie. Nasledujúcou oblasťou sú mierové misie OSN, ktoré sa svojou zainteresovanosťou a pozíciou tretej strany, usilujú o zabránenie vypuknutia ozbrojeného konfliktu. Nesmieme zabudnúť na ich úlohu vytvárania medzi spornými stranami tzv. nárazníkových zón. Ďalším pôsobením OSN je snaha o posun k mierovým riešeniam sporov, demobilizáciu vojenských jednotiek, odzbrojovanie ako aj poskytovanie pomoci pri civilnej obnove. Štvrtú oblasť aktivít predstavuje vynucovanie medzinárodného mieru. OSN sa o nich opiera vtedy, ak diplomacia napriek všetkému nedokázala zastaviť eskaláciu k priameho stretu konfliktných strán. Ak tieto opatrenia zlyhajú, tak má Bezpečnostná rada OSN právo pristúpiť k použitiu vojenskej sily vo forme vyvolania nátlaku na to, aby sa dodržiavali predchádzajúce rozhodnutia. Posledným bodom sú opatrenia a spôsoby vedúce k snahám obnovenia mieru. Podstatným prvkom v tomto bode nie je len snaha o elimináciu konfliktu, ale tvoria ju aj dôležité kroky v podobe kontroly nad dodržiavaním ľudských práv či umožnení normálneho chodu štátnej správy²⁵.

²⁵ KOLEKTÍV AUTOROV. - KOZIAK, T. *Medzinárodná bezpečnostná politika a bezpečnostné riziká* (2003)

3.3.2 EÚ – Európska únia

Významným míľnikom bolo ukončenie studenej vojny, čo viedlo k zníženiu tenzií a napätia v Európe. Na európskom kontinente sa nachádza viacero oblastí a regiónov, ktoré v rámci bezpečnosti nie sú na rovnakej úrovni. Príkladom na porovnanie je napr. úroveň bezpečnosti Nórska, Švédska a naopak krajín bývalej Juhoslávie, kde určité konflikty do dnešného dňa nie sú úplne vyriešené.

Otázna je aj úroveň zachovania bezpečnosti v Európe do budúcnosti. Je otázne či sa s postupným rozširovaním Európskej únie bude skôr upevňovať vnútroeurópska bezpečnosť, alebo sa EÚ bude snažiť viac reagovať na externé hrozby. Doterajšia zahraničná politika EÚ však naznačuje, že jej aktuálnym cieľom je získanie stability v jej širšom teritóriu. Hovoríme tu hlavne o nedoriešenom izraelsko-palestínskom konflikte, no tiež o rozširovaní priateľských vzťahov na africkom a ázijskom kontinente.

Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika EÚ

Maastrichtská zmluva platná od roku 1993 sa stala spúšťacím bodom na vznik druhého a tretieho piliera Európskej únie. Práve súčasťou druhého piliera sa stala Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika (SZBP).

Jej hlavnou úlohou je zabezpečenie spoločných hodnôt, základných záujmov, nezávislosti a integrity EÚ, posilňovanie bezpečnosti vo všetkých oblastiach, zachovanie mieru a posilňovanie medzinárodnej bezpečnosti v súlade so zásadami Charty OSN, ako aj so zásadami helsinského Záverečného aktu a cieľmi Parížskej charty²⁶.

K už vyššie spomenutým úlohou by sme mohli priradiť aj cieľ poskytovania ochrany v oblasti zahraničných politických záujmov, obzvlášť v oblasti bezpečnosti a nezávislosti Európskej únie.

Európska bezpečnostná a obranná politika EÚ

Summit konajúci sa v Helsinkách roku 1999 poskytol základ na vznik nového projektu, a to Európskej bezpečnostnej a obrannej politiky. Členovia summitu sa v jeho závere jednoznačne zhodli na tom, že je potrebné posilniť nezávislé vojenské kapacity Európskej únie. Do rokovania boli prizvané aj vtedajšie kandidátske krajiny na členstvo v EÚ, ako aj tí členovia NATO, ktorí naopak nie sú členmi EÚ. Pokračovania diskusií a priestor vedenia plodných dialógov ohľadom tohto projektu, boli intenzívne vedené prostredníctvom na to nadväzujúcich

²⁶ KAVICKÝ, V. - JANGL, Š. - GAŠPIERIK, L. *Terorizmus: Hrozba doby* (2015), s. 214

summitov vo Feire a Nice v roku 2000. Nakoľko došlo k úpravám viacerých článkov vymedzujúcich ich hlavné ciele, sa táto politika realizuje hlavne na úrovni vlád a ich vzájomnej spolupráci.

Konkrétne aktivity EÚ

Po útoku v Madride v roku 2004 sa Rada Európy rozhodla, že v snahe zabránení hrozby budúcich teroristických útokov, bude potrebné prísť s novými bezpečnostnými opatreniami. Štyri základné aktivity boja proti terorizmu si EÚ jasne vymedzila v dokumente s názvom *Stratégia Európskej únie pre boj proti terorizmu z roku 2005*. Cieľom tohto dokumentu je spoločný záväzok členských štátov - spraviť z Európy bezpečnejšie miesto, aby jej občania mohli žiť v duchu slobody, práva a ochrany. Tieto aspekty boja spolu vytvárajú komplexnú, avšak priamu odpoveď EÚ voči medzinárodnému terorizmu. Predstavou bolo to, aby sa sa v rámci tejto stratégie bojovalo proti terorizmu ako na európskej a medzinárodnej úrovni, tak aj vnútroštátne. Piliere Stratégie EÚ tvoria:

Prevencia – úmyslom je zabrániť prípadnej rastúcej radikalizácii ako aj náboru nových členov teroristických skupín. Možnosť cestovania či rýchle spôsoby komunikácie vďaka moderným technológiám, predstavujú rovnako aj hrozbu a možnosť šírenia radikálnych názorov a myšlienok. K rýchlemu zásahu voči týmto aktivitám dopomáha aj community policing – komunitná prevencia. V oblasti zamedzenia šírenia extrémizmu sú rovnako nápomocné aj náboženské a občianske komunity, ktoré jasne vyjadrujú svoj negatívny postoj k šíreniu násilia, extrémistických myšlienok a útokov terorizmu. Prioritami EÚ v oblasti prevencie sú: spoločné postupy v rámci rozoznávania ohrozujúcich aktivít s dôrazom na skutočnosť ľahkého prístupu k informáciám na internete; zamerať sa na rizikové prostredia ako napr. väznice, ktoré môžu svojou klímou podnecovať trestancov k myšlienkam sympatizovania s teroristickými skupinami a pričlenenia sa k nim; zlepšenie komunikácie a propagácie politik EÚ prostredníctvom médií či rozvíjanie spoločného dialógu medzi rôznymi kultúrami s cieľom lepšieho porozumenia.

Ochrana – cieľom ochrany je posilnenie bezpečnosti prostredníctvom eliminovania náchylnosti a zraniteľnosti kľúčových cieľov. K tomu dopomáha aj spoločné zabezpečovanie a kontrola hraníc, dopravy a infraštruktúry medzi štátmi. Kľúčovým bodom je kontrola vonkajších hraníc EÚ na to, aby sa čo najrýchlejšie zabránilo vstupu teroristov do Európy. Pracovanie s informáciami, výmena údajov o cestujúcich, biometrické údaje v cestovných dokladoch a pasoch sú prostriedkami na zabezpečenie vyššieho stupňa ochrany Európanov. V zhodnocovaní rizík a zabezpečovaní ochrany vonkajších hraníc hrá dôležitú úlohu európska

agentúra – Frontex. Sprísnenie a posilnenie bezpečnostných opatrení na letiskách, na palube lietadiel či v námorných prístavoch budú mať taktiež svoje zásluhy na posílení bezpečnosti²⁷. Prioritami v tomto bode sú: vytvorenie Vízového informačného systému a druhej generácie Schengenského informačného systému; pomocou agentúry Frontex vypracovanie analýzy potencionálnych rizík a ohrozenia hraníc; zavádzať do praxe spoločne schválené opatrenia na ochranu civilného letectva, prístavov a námornej bezpečnosti.

Prenasledovanie – kľúčom je prenasledovanie teroristov a následné ochromenie činnosti teroristických organizácií, sťažovanie náborov nových prívržencov a rozpúšťanie ich sietí. Nesmierne dôležitá je pri úlohe prenasledovania vzájomná spolupráca medzi bezpečnostnými, spravodajskými agentúrami jednotlivých členských štátov a Europolu. Keďže veľa teroristických hrozieb pochádza práve z oblastí mimo EÚ, je potrebné sa v tomto bode sústrediť na globálny charakter terorizmu. Medzi priority prenasledovania EÚ patria: posilnenie oblasti vnútroštátneho boja voči terorizmu; na uľahčenie práce zložiek polície a súdnictva využívať agentúry Europol a Eurojust; obmedzenie prístupu teroristov k zbraňam, výbušnínám či komponentom slúžiacich na amatérsku výrobu výbušnín.

Reakcia – keďže je potrebné prijať fakt, že je nemožné úplne vyhubiť terorizmus, musíme sa naň naučiť čo najlepšie reagovať. K vhodnej reakcii dopomáha vypracovanie koordinačných opatrení EÚ slúžiacich na prípady krízy, podporené operačným postupmi, ktoré zaistia európsku súdržnosť voči rôznym teroristickým činom. Na medzinárodnom poli pôsobnosti tohto bodu je potrebné poskytnúť pomoc občanom EÚ, ktorí sa nachádzajú mimo jej územia. Súčasťou je aj chránenie spoločných civilných a vojenských prostriedkov na riešení kríz. Prioritami sú: zlepšenie spolupráce s medzinárodnými organizáciami v oblasti riadenia reakcie na krízy a iné katastrofy; spoločné zdieľanie informácií a postupov na rozširovanie kompetencií pri poskytovaní pomoci obetiam teroristických útokov²⁸.

3.3.3 NATO – Severoatlantická aliancia

Základným pilierom tejto aliancie je nezávislá vojenská a politická spolupráca medzi jej členskými štátmi. Členovia Severoatlantickej aliancie sú povinný chrániť slobodu, civilizáciu a spoločné dedičstvo na základe demokracie, slobody a samotnom postavení právneho štátu.

²⁷ EURÓPSKY PARLAMENT. *Opatrenia EÚ proti terorizmu* (2020)

²⁸ RADA EÚ. *Stratégia Európskej únie pre boj proti terorizmu* (2005)

Článok č. 5 Severoatlantickej zmluvy

Zúčastnené strany sa podpisom tejto zmluvy dohodli, že ozbrojený útok voči jednému alebo viacerým jej členom, bude chápať ako útok voči všetkým. Z toho vyplýva aj právo na požiadanie pomoci zvyšných členských štátov na obranu proti takémuto ozbrojenému útoku. To platí aj pre rozhodovanie sa o spôsobe a rozsahu poskytnutia pomoci. Tento článok pojednáva aj o tom, že samotný útok ako aj s ním súvisiace opatrenia sa musia dať bezodkladne na vedomie Bezpečnostnej rade OSN, ktorá ďalej prijme nevyhnutné kroky na zabezpečenie zachovania medzinárodného mieru a bezpečnosti. Ťažiskom NATO je práve tento článok, ktorý je bližšie zameraný aj na už zemepisné územie v jeho pokračovaní článku č.6.

Útoky 11.septembra 2001 sa stali nepochybne ťažiskom pre nasledujúce záujmy Severoatlantickej aliancie. Angažovanosť aliancie v aktívnom boji proti terorizmu markantne vzrástla, čo sa dalo vidieť aj summite konajúcom sa v Prahe. Na ňom sa *prijal Partnerský akčný plán boja proti terorizmu a rovnako nová bojová vojenská koncepcia*. Za následným účelom vylepšenia sprostredkovania a výmeny spravodajských informácií boli prijaté na summite v Istanbule nové opatrenia, a rovnako sa prišlo s návrhom *Pracovného programu obrany proti terorizmu*. Jeho úlohou malo byť zlepšenie ochrany jednotiek a ľudstva pred atakmi teroristov.²⁹

NATO pomáhajúce USA po útokoch z 11.septembra

Dovtedy nepredvídateľné útoky spáchané v New Yorku na bývalé svetoznáme dvojčiky Svetového obchodného centra, ako aj sídlo Pentagonu vo Washingtone D.C., sa zapísali tučným písmom do svetových dejín. Tieto udalosti následne rozhybali veľmi dynamickým a ráznym krokom globálne vnímanie, ako aj potrebu akčného boja proti medzinárodnému terorizmu.

Cieľom útoku teroristickej organizácie Ál-Káide bola najsilnejšia svetová veľmoc, ktorej územie bolo dovtedy chápané ako synonymum bezpečia a ochrany, a keďže útoky boli vedené nie len zo zahraničia ale aj o to horšie jej vnútra, pre USA to bol obrovský šok. Tieto útoky by sme prirovnali k snahám islamského sveta o vyhlásenie vojny najväčšiemu svetovému hráčovi a dokonca ich úhlavnému nepriateľovi. Páchatelia si očividne mysleli, že po týchto útokoch sa americký vplyv v ako-tak umiernených moslimských končinách výrazne oslabí. K moci v týchto štátoch by sa následne dostali nimi podporované a propagované radikálno-islamské vlády. To by malo na krajiny Arabského polostrova katastrofálny dopad, pretože

²⁹ KAVICKÝ, V. - JANGL, Š. - GAŠPIERIK, L. *Terorizmus: Hrozba doby* (2015)

vieme, že nie sú demokraticky zriaďované, ale naopak po stáročia fungujú na princípe autokracie.

Medzi ďalšie dôvody týchto útokov môžeme priradiť snahy teroristov o zastavenie modernizácie krajín západného sveta, keďže tá svojou existenciou a pokrokom značne naruša tradičné hodnoty islamského náboženstva.

Aliancia v tomto prípade veľmi rýchlo pochopila, že sa síce obeť útoku stali Spojené štáty americké, ale vo všeobecnosti teroristi zaútočili na celé medzinárodné spoločenstvo. V ten večer sa promptne zišla Severoatlantická rada - NAC, ktorá výsostne odsúdila tento prejav agresie a vyzvala všetky štáty ku globálnemu boju proti terorizmu³⁰.

Strategická koncepcia obrany a bezpečnosti členov NATO

Tento koncept spoločnej stratégie bol prijatý hlavami členských štátov Aliancie v Lisabone, v roku 2010. Členovia sa stratégiou zaviazali, že sa budú navzájom brániť voči hrozbe útokov a terorizmu, v zmysle zabezpečovanie medzinárodného mieru. Rovnako sa zaviazali k zintenzívneniu rozvíjania spolupráce s medzinárodnými organizáciami OSN a EÚ pri zvládaní vzniknutých konfliktov, stabilizovaní situácií ako aj spoločnom predchádzaní potencionálnych kríz. Súčasťou je aj cieľ väčšej politickej zaangažovanosti, či veľmi dôležitá úloha vytvorenia bezpečného sveta bez hrozieb použitia jadrových zbraní. Charakteristické úlohy tohto dokumentu sú:

- a) Kolektívna obrana* – hovorí o tom, že štáty sú si zaviazané vzájomne pomáhať pri útokoch podľa článku č.5 Washingtonskej zmluvy, aby sa zachovalo zabezpečovanie ochrany a bezpečného prostredia jej členov
- b) Krízový manažment* – tvorí komplex politicko-vojenských prvkov slúžiacich sa predchádzanie vzniku, existenciu ako aj eliminovanie následkov konfliktov
- c) Kooperatívna bezpečnosť* – sa prostredníctvom rozširovania relevantných partnerstiev mimo svojich hraníc pôsobenia, bude snažiť o zvyšovanie medzinárodnej bezpečnosti a všeobecného blaha. K tomu napomáha efektívna kontrola zbrojenia či zamedzovanie šírenia zbraní hromadného ničenia³¹.

Hrozba útokov terorizmu predstavuje ohrozenie bezpečnosti krajín NATO a jej obyvateľov, no v širšom vnímaní predstavuje ohrozenie medzinárodnej stability a prosperity. Moderné

³⁰ KOLEKTÍV AUTOROV. – SAMSON, I. *Medzinárodná bezpečnostná politika a bezpečnostné riziká* (2003)

³¹ MZV SR. *Aktívna angažovanosť, moderná obrana. Strategická koncepcia obrany a bezpečnosti NATO* (2010)

technológie predstavujú prostriedky možného šírenia terorizmu, obzvlášť, ak by sa do rúk teroristov dostali jadrové, biologické, laserové, chemické či rádiologické zbrane. V dnešnej dobe je v euroatlantickej oblasti hrozba vojenského útoku voči NATO nižšia ako v minulosti, no stále tu existuje potencionálna hrozba, ktorá sa nedá ignorovať.

Existencia tejto stratégie len jasne poukázala na to, že Severoatlantická aliancia má nenahraditeľné a špeciálne funkcie v medzinárodnom poli pôsobnosti. Ak by neexistovalo NATO, Afganistan by opäť mohol byť riadený Talibanom, ktorý by poskytoval útočisko a systematické, výcvikové prostredie pre Ál-Káidu. Aliancia predstavuje zdroj nádeje pre presadzovanie hodnôt demokratických právnych štátov a v neposlednom rade predstavuje prostriedok zachovávanía medzinárodnej bezpečnosti³².

³² STRATCON. NATO 2020. *Zaistená bezpečnosť; Dynamické zapájanie. Analýza a odporúčanie k novej strategickej koncepcii NATO* (2010)

4. SLOVENSKO A TERORIZMUS

Slovenská republika je členom tej skupiny štátov, ktorá doposiaľ nebola cieľom medzinárodnej teroristickej akcie. Avšak aj napriek tomuto faktu striktne odcudzuje jeho prejav a rovnako si uvedomuje dôležitosť aktívneho boja proti terorizmu. Slovensko je členom inštitúcií ako OSN, NATO, EÚ, OBSE, Organizácie pre ekonomickú spoluprácu a taktiež aj Rady Európy. Tie považujú boj proti terorizmu za jednu z ich hlavných priorít a aj preto, Slovenská republika z tohto dôvodu prijala Návrh Bezpečnostnej stratégie SR na rok 2020. Cieľom tohto návrhu je *predchádzať plánovaniu, organizovaniu, financovaniu a vykonávaniu teroristických aktivít na jej území a zároveň posilňovať legislatívny a inštitucionálny rámec pre boj s terorizmom*³³. Cieľom SR je taktiež zvýšiť povedomie o extrémizme, radikalizme a terorizme. Hovorí aj o potrebe väčšej miery nahlasovania podozrivých aktivít, ako aj o tom ako sa správať v prípadoch kedy dochádza k teroristickému útoku. Terorizmus je doposiaľ stále zaradený medzi tzv. nevojenské bezpečnostné riziko, avšak účasť SR na protiteroristických akciách je súčasťou nášho členstva vo vyššie spomínaných organizáciách a spoločného boja štátov proti nemu.

Vzhľadom na fakt, že naša krajina sa s výnimkou jedného odsúdeného prípadu teroristického útoku v Košiciach a politickej kauzy týkajúcej sa Michala Kováča ml., nestala terčom medzinárodného terorizmu. Napriek tomu Vláda SR prijala v snahe o zabezpečenie ochrany voči terorizmu inštitucionálno-organizačné, legislatívne a preventívne opatrenia. Ministerstvo vnútra SR následne prijalo navrhované zmeny, akými sú:

- *Úrad organizovanej trestnej činnosti Správy kriminálnej a finančnej polície Prezídia Policajného zboru*
- *Dobudovanie Útvary osobitného určenia Prezídia Policajného zboru*
- *Dobudovanie Úradu ochrany ústavných činiteľov a ochrany diplomatických misií MVS*³⁴

4.1 POTENCIÁLNE CIELE ÚTOKOV NA ÚZEMÍ SLOVENSKA

Medzi potencionálne ciele teroristických akcií na Slovensku by sme mohli zaradiť predstaviteľov štátnej moci, členov politických strán alebo určitých národnostných skupín. Ohrozené by mohli byť rovnako aj strategické objekty ako napr. jadrové elektrárne, vodné diela,

³³ MOSR. *Návrh Bezpečnostnej stratégie Slovenskej republiky na rok 2020*, s. 10

³⁴ SAMSON, I. 2002. *Medzinárodný terorizmus. Implikácie pre Slovensko* (2002), s. 178

ropovody, plynovody, priemyselné objekty, významné dopravné ťahy, bankový sektor či počítačové a informačné systémy.

4.2 PREDPOKLADANÉ DRUHY A TYPY TERORIZMU NA SLOVENSKU

Existuje viacero publikácií, ktoré sa zaoberajú možnými a predpokladanými druhmi terorizmu na území SR, medzi ktoré patrí:

- *Narkoterorizmus* – zahŕňa výrobu, pašovanie drog a narkotík
- *Kriminálny terorizmus* – výpalníctvo, pranie špinavých peňazí, obchod s bielym mäsom, vyhrážky týkajúce sa straty zamestnania a podobne
- *Etnický terorizmus* – konfrontácia s rómskym obyvateľstvom
- *Extrémistický terorizmus* – vystupovanie prívržencov extrémizmu a anarchie
- *Náboženský terorizmus* – vandalizmus na historických pamiatkach či cintorínoch
- *Informačný resp. Psychologický terorizmus* – šírenie dezinformácií, poplašných správ, prehnané politické kampane a iné

Teroristické útoky namierené proti SR sa môžu vyskytnúť v rámci jej angažovanosti v NATO, ktorého intervencie sú spojené prevažne s krajinami tretieho sveta. Medzi ostatné ciele tu môže patriť aj snaha o oslabenie demokratického fungovania SR, ako aj zachovania jej suverenity. V týchto prípadoch by sme hovorili o politickom či sociálnom terorizme ³⁵.

4.3 BEZPEČNOSTNÉ ZÁUJMY SLOVENSKA

Medzi najdôležitejšie a životne dôležité bezpečnostné záujmy SR patrí zachovanie jej nezávislosti, zvrchovanosti, územnej celistvosti, nedotknuteľnosti hraníc, právneho štátu, demokratického ústavného zriadenia, ako aj ochrana života a zdravia, základných práv a slobôd jej obyvateľov ³⁶.

4.4 KYBERTERORIZMUS A SLOVENSKO

Nárast vynaliezavosti teroristov a hackerov spôsobuje to, že v určitých prípadoch je veľmi obtiažne získať ich reálnu identitu. Tejto hrozbe nečelia len štátne ale aj súkromné sektory čoraz častejšie. Kybernetické útoky sa postupne stali výraznou súčasťou regionálnych konfrontácií ako aj konfliktov medzi veľmocami. To medzi štátmi spôsobuje tenzie a je

³⁵ ŠIMKOVÁ, M. 2007. *Terorizmus ako organizovaná forma zločinu* (2007)

³⁶ MOSR. *Návrh Bezpečnostnej stratégie Slovenskej republiky na rok 2020*, s. 1-2

predpoklad toho, že sa výskyt online útokov bude zvyšovať. Je to aj preto, že na takýto útok nepotrebujú hackeri okrem ich šikovnosti a počítača v podstate nič viac. V dnešnej dobe dokážu kybernetické útoky rozsahom napáchaných škôd konkurovať ozbrojeným útokom. Na diaľku vedia ochromiť chod štátu, fungovanie spoločnosti, finančných a energetických odvetví, či spôsobiť Slovensku výrazné ekonomické problémy.

4.5 EXTREMIZMUS

Podnecovanie k rasovej, národnostnej, etnickej nenávisti alebo násiliu voči inej sexuálnej orientácii sú v rozpore s ľudskými právami a občianskymi slobodami. Čoraz intenzívnejšie sa prejavujúce znaky šovinizmu, rasizmu a antisemitizmu si našli svoje miesto u prívržencov pravicového extrémizmu. Tí sa snažia prostredníctvom svojich prejavov vniesť názory polarizujúce spoločnosť a ovplyvniť tak verejnú mienku. Nebezpečným prostriedkom na šírenie takejto nenávisti sú politici ako aj významní predstavitelia verejnej moci v SR. Z tohto dôvodu je dôležité, aby sa voči prejavom extrémizmu robila osвета v spoločnosti³⁷.

4.6 EXPORT ZBRANÍ

Po niekoľkých škandáloch s nelegálnym vývozom zbraní spojených s pochybnosťami, že sa tieto zbrane dostali do konfliktných oblastí, sa Slovensko snaží o lepšie monitorovanie ako aj kontrolu zbrojenia. Táto skutočnosť môže v určitej miere taktiež predstavovať potencionálne riziko ohrozenia, keďže viacero skupín sa v dôsledku tohto kroku môže cítiť limitované. Kontrolné mechanizmy regulujúce vývoz zbraní zo Slovenska, predstavujú predmet skúmania Slovenskej informačnej služby. Počas odhaľovania angažovanosti sa občanov SR v oblasti obchodovania so zbraňami, zhromaždila SIS kľúčové informácie ohľadom fungovania medzinárodnej siete obchodníkov so zbraňami. Oblasti nelegálneho obchodu so zbraňami sa vo svojej činnosti zaoberá aj ruská či ukrajinská mafia. Tie na svoje obchodovania s malými ručnými zbraňami využívajú aj územie Slovenska, ktoré bolo častokrát realizované v spolupráci s členmi slovenského podsvetia³⁸.

³⁷ MOSR. *Návrh Bezpečnostnej stratégie Slovenskej republiky na rok 2020* (2020)

³⁸ SAMSON, I. *Medzinárodný terorizmus. Implikácie pre Slovensko*.(2002)

Záver

V dnešnej dobe sa stávame svedkami čoraz väčšieho počtu oproti minulosti ekonomicky nenáročných, avšak veľmi presne cielených teroristických útokov. Terorizmus ohrozuje bezpečnosť, hodnoty väčšinovej demokratickej spoločnosti sveta ako aj práva a slobody celého ľudstva. Medzinárodné spoločenstvo sa prostredníctvom spoločných síl snaží o zabezpečenie neustálej ochrany populácií, aj keď z logického hľadiska nie je možné terorizmus úplne eliminovať. Ten tu je už stáročia, ale aspoň snahy o víťazstvo boja nad ním jeho expanziu značne potláčajú. NATO dnes prispieva veľkým dielom k riešeniu problému terorizmu. Aliancia má cieľ a prostriedky, avšak chýba jej všeobecne účinná stratégia pre boj s terorizmom.

Atentátnikmi už nie sú primárne náboženský fanatici, ako to bolo v minulosti ale častými sa stávajú aj útoky páchatel'ov konajúcich na vlastnú päsť. Dôvodmi ich činov, na ktoré sa odvolávajú sú paradoxne práve tie črty multikulturálneho sveta ako sloboda pohybu, vierovyznania či smerovanie vládnych politík. Schvaľované protiteroristické opatrenia musia v záujme skutočnej efektívnosti, buď dôkladne narušiť všetky spôsoby útokov alebo radikálne zredukovať prostriedky teroristov.

Svet je každým dňom intenzívnejšie poprepájaný informačnými sieťami. To predstavuje zvýšené riziko hrozby na energetické, finančné a infokomunikačné systémy. Takéto útoky môžu viesť k veľkým škodám vo verejných inštitúciách, podnikateľských subjektoch ale aj v živote bežných ľudí. Tu je dôležité byť na to pripravený a posilňovať bezpečnosť kritickej infraštruktúry. Do popredia sa v posledných rokoch dostáva aj ochrana pred extrémizmom. Tá sa prejavuje rasovou a ideologickou neznášanlivosťou, ktorá prerastá nie len do verbálnych ale aj fyzických útokov. Posilňovanie pred nenávisťou je tolerancia a vedenie dialógov v rozličných názorových skupinách spoločnosti. Medzi prvky prevencie patria aj opatrenia zabráňujúce praniu špinavých peňazí, pašovaniu drog a nelegálneho obchodu so zbraňami.

Slovensko ako člen Európskej únie bojuje proti terorizmu tým, že prijíma komplexné opatrenia vo forme legislatívy proti financovaniu terorizmu, proti organizovanej trestnej činnosti a proti radikalizácii, ktorá sa v Európe v posledných rokoch začína viac prejavovať. Zároveň boli prijaté opatrenia na posilnenie kontroly hraníc, zlepšovanie spolupráce medzi súdmi a policajnými orgánmi, sledovanie podozrivých a následné zatýkanie páchatel'ov. Aktuálne je omnoho ťažšie získať prístup k surovinám potrebných na výrobu výbušnín a v neposlednom rade sa sprísnil prístup k zbraňam.

Téma aktuálnych podôb medzinárodného terorizmu je rozsiahla v každom uhle pohľadu. Tvorí ju veľa častí ako napríklad pohľad na financovanie terorizmu, stratégia boja voči terorizmu či vízia dosiahnutia trvalo udržateľnej medzinárodnej bezpečnosti. Posledným kľúčovým bodom je potreba byť trpezlivý v boji voči tomuto globálnemu fenoménu. Výsledky sa síce v tejto oblasti neukážu hneď, ale rozhodne vedia priaznivým spôsobom ovplyvniť budúce generácie.

Zoznam použitej literatúry a zdrojov

CIGÁNIK, Ľubomír – JAŠŠOVÁ, Eva. 2006. *Terorizmus – Od komunikácie s aktérmi teroru pri oslobodzovaní rukojemníkov až po opatrenia štátov proti nemu*. Bratislava: Veda. 373 s. ISBN 80-224-0892-1.

ČTK, SITA. 2016. *Anders Breivik. Nórsky masový vrah zaútočil pred piatimi rokmi*. [online] Spravy.pravda.sk, 2016 [cit. 2021-04-07]. Dostupné na: <<https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/399705-norsko-si-pripomina-pat-rokov-od-vrazdenia-andersa-breivika/>>

EURÓPSKY PARLAMENT, Spravodajstvo. 2020. *Opatrenia EÚ proti terorizmu*. [online], 2020 [cit. 2021-04-10]. Dostupné na: <<https://www.europarl.europa.eu/news/sk/headlines/security/20180316STO99922/opatrenia-eu-proti-terorizmu>>

KAVICKÝ, Vladimír - JANGL, Štefan - GAŠPIERIK, Libor. 2015. *Terorizmus: Hrozba doby*. Bratislava: Citadella. 334 s. ISBN 978-80-89628-84-1.

KLAVEC, Jozef. 2014. *Terorizmus ako globálna hrozba*. 1.vyd. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda. 144 s. ISBN 978-80-8105-616-1.

KOLEKTÍV AUTOROV. 2003. *Medzinárodná bezpečnostná politika a bezpečnostné riziká (Učebné texty)*. 1. vyd. Prešov: Rokus. 91 s. ISBN 80-89055-36-2.

KULICH, Milan. 2002. *Terorizmus – destabilizujúci fenomén súčasnosti a boj proti nemu*. Bratislava: Ministerstvo obrany SR. Inštitút obrany a bezpečnosti. 107 s.

MOSR. 2020. *Návrh Bezpečnostnej stratégie Slovenskej republiky na rok 2020*. 22 s.

RADA EÚ. 2005. *Stratégia Európskej únie pre boj proti terorizmu*. [online]. 17 s. Dostupné na: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14469-2005-REV-4/cs/pdf>>

RAPHAELI, Nimrod. 2008. *Financing of Terrorism: Sources, Methods and Channels*. Volume IV. 174 s. ISBN 978-1-4129-3603-3.

SAMSON, Ivo. 2002. *Medzinárodný terorizmus. Implikácie pre Slovensko*. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku. 251 s. ISBN 80-968148-3-4.

STRATCON. 2010. *Zaistená bezpečnosť; Dynamické zapájanie. Analýza a odporúčanie k novej strategickej koncepcii NATO*. [online]. 27 s. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/12350/odporucania_Report.pdf>

ŠIMKOVÁ, Magdaléna. 2007. *Terorizmus ako organizovaná forma zločinu*: bakalárska práca. Košice: Žilinská univerzita v Žiline, 2007. 70 s.

TASR. 2015. *Útok na bostonský maratón má vinníka. Čaká ho smrť alebo doživotie*. [online]. Teraz.sk, 2015 [cit. 2021- 04-08]. Dostupné na: <<https://www.teraz.sk/video/bostonsky-maraton-carnajev-rozsudok/129068-clanok.html>>

WILKINSON , P. 2008. *Liberal State Responses to Terrorism and Their Limits*. In *Counterterrorism: Democracy's Challenge*. London: Hart Publishing. In: <://dx.doi.org/10.5040/9781472564436.ch-003>